

# SAMISK BOSETTING

Det er vanskelig å fastslå med sikkerhet når de første samene kom til Tydals-fjella. De arkeologiske spora har ikke vært systematisk registrert før på 1980-tallet, og det gjenstår fortsatt mye arbeid på dette feltet. Samene i eldre tid brukte dessuten naturens egne forgjengelige materialer til hus, klær og redskaper, og de hadde som livsfilosofi at de skulle etterlate seg minst mulig spor i naturen. Det kan også være vanskelig å skille eventuelle gamle samiske funn fra spor etter andre folkegrupper.

Trolig kom de første samene nordfra som veidesamer, dvs. at de livnærte seg av jakt, fangst og fiske. De var etablert i Lierne allerede på 1500-tallet, og fra 1600-tallet finnes de omtalt også i skriftlige kilder helt ned til Røros-distriktet og Femunden. Senest på 1600-tallet er det klart at de hadde fått et eiendomsforhold til reinen gjennom merking, og at tamreindrift var etablert.

Hvis det er riktig at de bredte seg sørover omkring 1500- og 1600-tallet, kan dette forklares med at ødetida etter Svartedauen resulterte i store områder uten fast bosetting, som ga rom for ekspansjon.

Det gir liten mening å snakke om Tydals-samer som ei egen gruppe. Samene i distriktet har flyttet med reinen innenfor et større sørsamisk område, begrenset av Femunden i sør, Oppdal og Meldal i vest, Meråker i nord og Jämtlandsfjella på svensk side i øst.

Dette er en av årsakene til at det er vanskelig å sette opp en oversikt over samiske slekter og familier i eldre tid. Det kunne godt tenkes at en og samme person ble født, døpt, gift og gravlagt i 4 forskjellige prestegjeld, både på norsk og svensk side av riksgrensa.

En annen sak er at det ikke finnes bevart kirkebøker fra Tydal lenger bakover enn til 1757. Men allerede dette året er det notert ett samisk dødsfall og én barnedåp. Det første ekteskapet inngått mellom to samer er innført i kirkeboka i 1759.

Kirkebøkene har ikke med slektsnavn for omtalte samer, bare etternavn som ender på -sen eller -datter. Dette reduserer også mulighetene til å finne ut hvilke slekter de enkelte personer tilhører.

Når det gjelder personer av samisk slekt, nevner kirkebøkene for perioden 1757-1800 20 barnedåper, 22 begravelser og 11 inngåtte ekteskap. Fra 1801 til 1900 ble 26 samer døpt og 29 gravlagt, mens det ble inngått 6 ekteskap.

Fra 1600-tallet finner vi samene omtalt i skriftlige kilder som f. eks. skatteprotokoller og rettsforhandlinger. At det oppsto konflikter med bøndene om bruksberettigelse og beiteretter, kan tyde på at samene tok i bruk nye områder akkurat på denne tida. Men det kan også ha vært slik at samene hadde brukt fjellområda ei tid, og at tvistene oppsto i forbindelse med at bøndene tok i bruk områder som hadde ligget øde etter Svartedauen.

Den første skriftlige kilde som nevner samer i Tydals nærrområder, er en klage i 1632 fra «fattige Skougmennd udi Aalen» over at samer drev jakt og skade i deres allmenninger og veideskoger.

I ei vitneforklaring på Selbu bygdeting i 1690 fortalte samens Tomas Mortensen at han «imod 40 Aar med hans rensdiur hafuer besiddet Fieldene paa denn Vester Side af Herlop (dvs. Helags), som for hans Tiid imod de 70 Aar af Anders Lapfridsen (dvs. Larsen) Finde haft for Bøxell». Denne Anders Larsen er den

eldste navngitte same i Tydalsfjella, og han var altså i området rundt 1620.

Det kan ha vært den samme Anders som er nevnt i ei jordebok fra 1620. Der heter det at «Anders find og Thorchil find haffr tilholdt i Thydals fielle», og de betalte til sammen 2 riksdaler i skatt. Noen år senere (1688-70) skattla fogden 5 samer, som het Morten Torkelsen, Jonas Torkelsen, Torkel Mortensen, Anders Lauritzen og Torkel Jonassen. Det var altså minst 5 samefamilier som holdt til i Tydalsfjella omkring 1670, og de betalte nesten like mye skatt som bøndene i bygda.

Det har vært hevdet at det var få samer i området Tydal – Røros i første halvdel av 1700-tallet. Hvis dette er riktig, skyldtes det kanskje at ulveplagen økte sterkt i åra etter Armfeldt-hærens retrett i 1718-19. I tillegg den første sommeren etter tragedien på fjellet må vi anta at de mange lika som lå igjen i fjella ga god mattilgang til ulveflokkene.

Den danskfødte major Schnitler reiste gjennom grensetraktene i Tydal i 1742, med oppdrag å fastlegge den korrekte grenselinja mellom Norge og Sverige. Han kom også i kontakt med en del samer, og han skrev en egen «Relation om Lap-Finderne», som ble tatt med i grenseeksaminasjonsprotokollene.

Schnitler nevner at det bodde 3 samefamilier i Tydal. Disse var forholdsvis velstående, da hver familie eide 80 rein «mere eller mindre.»

Ei folketelling fra 1769 nevner 20 samer heimehørende i Tydal. Denne har med bare to personer mellom 24 og 40 år, noe som tyder på at de mest arbeidsføre var opptatt med reingjeting andre steder. Ifølge andre kilder var det imidlertid 12 samefamilier i området Selbu, Tydal og Ålen på slutten av 1700-tallet.

Folketellinga i 1801 nevner ikke samer bosatt i Tydal. Det er uvisst om dette skyldes at de var helt fraværende på dette tidspunkt (1. februar), eller om de rett og slett ikke ble tatt med.

I 1825 ble folketellinga holdt i slutten av november, og da ble det oppgitt 6 samefamilier med i alt 23 personer bosatt i Tydal. Disse skal ha eid 600-800 rein.

I første halvdel av 1800-tallet vokste antallet av både samer og rein pga. innflytting. I 1845 ble det anslått at det var 11 husholdninger og 44 personer tilknyttet Tydal. Tallet er trolig noe usikkert, bl.a. fordi tellinga ble opptatt i slutten av desember, og vi må anta at samene hadde flyttet med reinen til vinterbeite i Sverige eller ved Femunden. Reintallet ble nå vurdert til 1.200.

I 1855 ble det registrert 12 samiske husholdninger med i alt 59 personer. Bare 14 av disse hørte til i Tydal, resten i Røros. De oppgitte talla gjelder trolig sommerbosetting, for ved den offisielle folketellinga i desember samme år, bodde det bare et eldre ektepar igjen i Tydal. Lensmannen anslo at 1.500 rein var på sommerbeite i bygda dette året.

Folketellinga i 1875 oppgir 11 husholdninger og 40 samer bosatt i Tydal, men igjen er talla noe usikre. F. eks. mangler personliste for ei av husholdningene. Reintallet er oppgitt til i underkant av 1.000 dyr. I tillegg kom en del rein eid av Tydals-bønder, som var bortsatt til gjeting hos samene.

På slutten av 1800-tallet ble det færre samer med fast heimstavn i Tydal. Minst én familie dro til Sverige, andre tok opphold på Gauldalsvidda. I folketellinga er det bare nevnt én fastboende same i Tydal, nemlig Ole Andersen Kant. Han livnærte seg da av jakt og fiske.

På 1890-tallet flyttet imidlertid en del av reindriftssamene tilbake til Tydal. Dette hadde sammenheng med innføringa av reinbeitedistrikt, og at reindrift ble gjort ulovlig utenfor disse. 22 reineiere med til sammen

5.500 dyr skulle nå ha sommerbeite i Riast-Hyllingen og Essand reinbeitedistrikt.

I dag har de to distrikta 10 driftsenheter hver. Vinterbeitet ved Femunden er felles for begge distrikt, med ei begrensning oppad på ca. 9.000 dyr. Av familiene som har driftsenhet i Riast-Hyllingen er de fleste bosatt i Røros-distriktet. Av samene i Essand reinbeitedistrikt er flere bosatt i Brekken for å oppholde seg nærmere vinterbeitene, men noen bor også i Tydal og Meråker. Essand-samene har imidlertid kalvingsland og sommerbeite i grenseområda mellom Tydal, Selbu og Meråker, og mange av dem har derfor egne husvære i Skarpdalen, der familiene oppholder seg om sommeren.

Erik Næsvold (1814-1907) fra Fossan opplyste til Lappekommisjonen av 1889 (bilag nr. 10) at i hans første tid var det to lag med samer i Tydal:

1. «Holm-laget» (flere familier) holdt til på Vest-sida av Tya og Stugusjøen. De hadde koier ved Grønvola, Grønsjøen, Holtsjøen, Holta, Reina og Usmesjøen. Flere av Holm-samene ble gift med tydalinger, se Rotvolden og Langen.
2. «Kant-laget» hadde tilhold øst for Tya og Stugusjøen, og de hadde koier rundt Essandsjøen og i Skardørsfjella. Om vinteren hadde de reinen på beite ved Femunden og i Sverige.

Det skal også ha vært en familie med slektsnavnet Junkås blant de første samene i Tydal, men dette navnet forsvant i løpet av 1800-tallet.

Nedenfor følger en nærmere omtale av enkelte samiske familier med tilknytning til Tydal. Se forøvrig bind 1 og 2 av bygdeboka, der samene og reindriftsnæringa er omtalt i egne kapitler.

## KANT-FAMILIEN

Kant-samene var trolig blant de første som kom til Tydal. Det skal ha vært to grener av Kant-slekta. De kom trolig fra Sverige og ble inngiftet i samiske slekter på norsk side av grensa.

Den første vi kjenner til, var Tomas Olsen Kant (ca. 1723-1793). Vi vet ikke navnet på kona hans, men han skal ha hatt 2 sønner:

1. Ole Tomassen (ca. 1742-1816). Det var trolig denne Ole som ble kalt for Remsli-Kanten, etter som han bodde i ei koie ved Remsli ved Essand. Ole var gift 2 ganger. Den første kona het trolig Anne Mortensdtr. (ca. 1752-1778). Deres barn:

- a. Morten f. 1775. Han ble gravlagt på Røros. Vi kjenner ikke navnet på kona, men han skal ha hatt sønnen:

Nils, gravlagt i Ålen. Nils var gift 2 ganger. I første ekteskap fikk han dattera:

- a. Ragnhild, g.m. Tomas Andersen Renander. Bosatt i Meldal.

I sitt andre ekteskap fikk Nils barna:

- b. Ole, bosatt i Meldal.
- c. Marianne, utvandret til Amerika.
- d. Datter (ukjent navn), g.m. Jakob Andersson og bosatt i Sverige.

- b. Elisabet (Lisbet) f. 1776, trolig død i 1778.

- c. Sofie, ugift.

Ole Tomassen ble gift på nytt (konas navn er usikkert, men hun kan ha hett Kristine Andersdtr.) Barn i Oles 2. ekteskap:

- d. Anders (ca. 1783-1828), død under et besøk i Sverige. Han var g.m. Margrete Mortensdtr. (ca. 1785-1870), og familien er nevnt bosatt i Tydal ved folketellinga i 1825. I 1865 bodde Margrete på Løvvøen. Deres barn:
1. Ole (1815-1903) g.m. Sigrd Andersdtr. (ca. 1807- 1877). Ole ble kalt Gammel-Kanten på sine eldre dager. De siste åra han levde, bodde han på ulike gardar nede i bygda om vinteren, men om sommeren dro han inn til koia ved Essand, der han livnærte seg med jakt og fiske. Det er også han som har gitt navn til Kantholmen inne ved Fiskåa. Der hadde Ole flere koier. Han hadde også hest, som han brukte til å frakte fisk og annen fangst med pr. kløv. Ole og Sigrd hadde barna:
    - a. Anders, bosatt i Sverige.
    - b. Nils f. 1846, bosatt i Røros-traktene.
    - c. Morten f. 1848.
    - d. Karen, bosatt i Røros-traktene.
  2. Morten f. ca. 1817. Han var gift og hadde barna:
    - a. Sakarias.
    - b. Anne Margrete, g.m. Nils Bull, bosatt i Ålendistriktet.
    - c. Morten, g.m. Marit Holm, bosatt i Rørostraktene.
    - d. Sofie, g.m. Jonas Nilsen, bosatt i Meldalsdistriktet.
    - e. Lusja, g.m. Lars Jonassen, bosatt i Ålendistriktet.
    - f. Nils, bl.a. bosatt i Rørostraktene.
  3. Stina 1825.
  4. Sisiliana, gift og bosatt i Sverige.
- e. Tomas, gift og bosatt i Sverige.
- f. Lisbet f. ca. 1789, g.m. enkemann Ole Klemmetsen f. ca. 1785, fra Sverige. Ole Klemmetsen kom til Essandtraktene på 1830-tallet og hadde mange rein med seg, noe som medførte at han havnet i en del tvistesaker med Østbybøndene pga. beiteskader. Ole og Lisbet hadde også tidligere oppholdt seg i Tydal, og de er nevnt bosatt her i 1825. Etter det vi kjenner til, hadde de barna:
1. Klemmet f. 1823, trolig g.m. Marit Olsdtr. Deres barn, døpt i Tydal:
    - a. Hans f. 1850.
    - b. Klemmet f. 1852.
    - c. Aksel f. 1856.
    - d. Lars f. 1857.
    - e. Anne f. 1861, døde etter 9 dager.
  2. Tomas f. 1826.
- g. Ole, trolig f. 1793 og g.m. Andrea Hansdtr. Bosatt i Sverige. De fikk en sønn, døpt i Tydal: Ole f. 1824.
- h. Sofie f. ca. 1791, g.m. Andreas Andersson. Sofie og 2 sønner er nevnt bosatt i Tydal ved folketellinga i 1825. Andreas er ikke nevnt, og Sofie var kanskje blitt enke på dette tidspunktet. Sofie og Andreas hadde da barna:
1. Ole f. ca. 1819.
  2. Anders f. ca. 1823. Han var gift og bodde i Rørostraktene. Av deres barn kjenner vi sønnen: Ole f. 1868, g.m. Sara Kristine, f. 1875 i Frostviken i Sverige. De var ei tid eiere av Halvorsgarden

i Ås. Se mer om familien der.

- i. Sigrid, g.m. Anders Tomasson og bosatt i Sverige.
2. Torkild (ca. 1755-1803) var den andre sønnen til Tomas Olsen nevnt i innledinga om Kant-familien. Det kan ha vært denne Torkild som ifølge kirkeboka ble gift i 1774 med Lisbet Andersdtr. De hadde trolig barna (rekkefølgen er usikker):
  - a. Tomas (ca. 1775-1778).
  - b. Tomas, g.m. Sofie Magdalene Junkaas og bosatt i Sverige.
  - c. Ole, gift og bosatt i Sverige.

Det er mulig at Torkild ble enkemann og gift på nytt, for i kirkebøkene er det nevnt at en Torkild Tomassen og kone Marit Andersdtr. hadde barna:

    - a. Anders f. 1788, død 9 måneder gammel i 1789.
    - b. Lisbet f. 1791.

I tillegg kan det tenkes at denne Torkild og Marit Andersdtr. hadde en sønn Anders, død 1 år gammel i 1785.

Det må bemerkes at denne oversikten over Kant-familien er nokså ufullstendig. Den er bygd på opplysninger gitt av Ole Andersen Kant (1815-1903) til Lappekommisjonen av 1889 (bilag nr. 4), sammenholdt med kirkebøker og folketellinger fra Tydal.

## NORDFJELL-FAMILIEN

Jakob Johnsen Nordfjell (1818-1901) var født i Fosnes. Han skal ha kommet fra Overhalla-distriktet omkring 1855 og slo seg ned i de nordre deler av Tydal. Mellom Bustvola og Fongen skal Jakob og sønnene ha hatt minst 22 koiestativer, som de brukte vår, sommer og høst.

Jakob døde ved drukning i Gåstjønna. Han var g.m. Synni Fjellsten fra Sverige. De fikk disse barna som vi kjenner til (rekkefølgen er usikker, og det er trolig at de hadde to barn til):

1. Elisabeth.
2. Morten f. 1853, g.m. Anna Sofie Andersdtr. Kant f. 1859. Hun skal ha vært datterdatter av en som ble kalt Stor-Kristian ved bergverket på Røros. Familien drev først med rein i Tydalsfjella. I 1887-89 hadde de tilhold i Holtålen, og våren 1889 flyttet de med reinen til Drivdalen i Oppdal. Med et par avbrudd holdt de til i traktene Oppdal - Kvikne frem til 1898. Ett år skal de også ha oppholdt seg i Valdres, og i 1893-94 var familien i Tyskland og Østerrike, der de reiste rundt og viste frem sine reinsdyr, gammer og samedrakter. Familien kom tilbake til Tydal i 1898 og bodde bl.a. på ei seter i Kranklia samt ved Essandheim. Morten og Anna Sofie fikk barna:
  - a. Jakob (ukjent f. år). Han gikk på skole i Tynset og arbeidet ei tid ved jernbanen, før han reiste til Amerika.
  - b. Sigrid Marta (1881-1903).
  - c. Anders (1884-1972), g. 1. gang m. Maria Paulsdtr. Fjellheim (1883-1916). G. 2. gang m. Maren Olsdtr. Sødal (1890-1962). Se Dalheim, der barna fra begge ekteskap er nevnt.
  - d. Jon (1887-1943), ugift. Han druknet i Langen.
  - e. Inga Julie (1889 - ca. 1986). Hun vokste opp i Husvold Nedre og ble senere g.m. Lars Ringdal (ca.

1899 – ca. 1989) fra Midtådal i Sverige. Bosatt der.

- f. Kristian (1893- ca. 1901).
  - g. Signe (1893-1973) (tvilling), g.m. Olaf Kynnøy (1896-1958) fra Frøya. Bosatt på Heimdal. Deres barn:
    1. Brit Sofie f. 1929. Skilt, bosatt i Drøbak.
    2. Liv Solbjørg f. 1935, g.m. Ivar Kvæle f. 1925. Bosatt på Heimdal.
  - h. Ida Sofie (1895-1969), g.m. Elias Nilsen Brandfjell (1889-1960). Se nedenfor under Essandheim.
  - i. Ola August (1898-1973), ugift. Bosatt i Brekken.
  - j. Martin (1900- ca. 1990), g. 1. gang m. Margareta Fjellgren fra Midtådal. Deres barn:
    1. Jon (ca. 1934-1957).
    2. Sofie Sylvi, gift Runmoen og bosatt i Sverige.  
Martin ble g. 2. gang m. Jonetta Ringdal fra Tännas i Sverige. Ingen barn i 2. ekteskap.
  - k. Kristian (1902-1973), g.m. Kristine Tomasdr. Haugen (1901-1968) fra Haugen 76/1 i Brekken. De var ei tid bosatt i Hallingdal, senere i Brekken. Deres barn:
    1. Magnar f. 1935, s.b.m. Oleanna Brennås Engen f. 1933, fra Haltdalen. Bosatt i Brekken.
    2. Johanne Sofie f. 1945, g.m. Ivar Tørresdal f. 1945, fra Røros. Bosatt på Røros.
3. Jonetta Elisa f. 1856. Etter at mora døde, vokste hun opp hos slektninger i Skäckerfjell nord for Åre, og hun gikk på skole i Sverige. Jonetta ble g.m. Jonas Mortensen fra Frostviken i Sverige. De bodde i Hyllingsdalen øst for Brekken.
4. Jakob f. 1860 i Meråker. Han skal ha vært gift 2 ganger. Det kan ha vært denne Jakob (eller eventuelt en bror som også het Jakob) som bodde i Sondalen. I 1897-98 oppholdt han seg ved Ramsjøen, og han begynte også å bygge et hus i Skarpdalen. Men ved folketellinga i 1900 var Jakob bosatt på Nygård Øvre. Han er oppført som enkemann, gift på nytt med ei kvinne som heter Anna-Lisa Jonasdtr., f. 1864 i Undersåker, Sverige. Jakob har barna:
  1. Jakob f. 1888, i Enkroken i Sverige.
  2. Maria Elisabet f. 1890, i Kvikne.  
På Nygård Øvre bodde dette året også Jakob Jonsen, f. 1876 i Sverige.
5. Jon. Han flyttet til Ljungris i Sverige i 1879.
6. Lars f. 1863, i Matmar i Sverige. Bl.a. bosatt i Hegra.

## STINNERBOM-FAMILIEN

Denne familien kom fra Grong til Essand i 1915. Nils Peter Jonas Stinnerbom (1872-1936) og kona Kristine Marie (1862-1932) var begge født i Wilhelmina i Sverige. De satte opp ei stue i Rødalen og hadde vinteropphold der. Familien flyttet til Meråker i 1921.

Nils og Kristine hadde barna:

1. Lars Agidius (1898-1971), født i Grong. Han var g.m. Tilde Rebekka Jonsen (1899-1968), født i Grong. Familien bodde på Åsgård Østre fra 1925 til 1930. Lars drev med rein og Tilde arbeidet som jordmor i Tydal. De flyttet deretter til Meråker. Deres barn:
  - a. Kitty (1925-1974), g.m. Ludvik Kværnmo f. 1925, bosatt på Kjødalen 47/17 (Spilset) i Stordalen, Meråker.
  - b. Benny Derga (1927-1934).

- c. Marie f. 1929, g.m. Nils Eliassen Bransfjell f. 1924. Bosatt i Stordalen. Se mer om familien under Essandheim, der barna er nevnt.
  - d. Aina Bendikka f. 1932, g.m. Øystein Damås f. 1928, fra Beitstad. Bosatt i Meråker.
  - e. Nanny 1938, g.m. Magne Gulaker f. 1932, fra Lånke. Bosatt på Hell. Deres sønn Vidar f. 1964 er s.b.m. Grete Lien f. 1968, se Bergset 172/115.
  - f. Nils Jonar f. 1944, ugift. Bosatt i Trondheim.
2. Martin (1900-1926), f. i Holtålen. Han mistet livet i ei drukningsulykke.
  3. Anna Margrete, f. 1902 i Børgefjell, g.m. Paul Olaf Danielsen f. 1904 i Engerdal. Bosatt på Gran 47/27 i Stordalen.

## BARROCK-FAMILIEN

De kom fra Grong til Essand-distriktet i 1914. Familien var fortsatt bosatt her i 1920, men flyttet senere til Fjeldtun 47/23 i Stordalen.

Anders Barrock (1867-1933) var født i Wilhelmina i Sverige. Han ble g. 1. gang m. Lisa Albertine (ukjent etternavn) (1867-1922). Deres barn:

1. Marie Teodora (1894-1921), f. i Grong.
2. Jon Olaf f. 1896, g.m. Anna Mathilde Kant, f. 1906 i Dalarna, Sverige.
3. Hilda Bergitte (1902-1916), gravlagt i Tydal.
4. Kristoffer (1904-1922).
5. Kaia Margrete (1906-1917), f. i Tydal.
6. Nils (1912-1934).

Anders ble som enkemann gift på nytt med Sigrid Elisabeth, f. 1893 i Frostviken, Sverige. De fikk barna:

1. Martin (1925-1993), ugift.
2. Briska Charlotte f. 1927, g.m. Alf Berg f. 1919, fra Fredheim 18/15 i Meråker.
3. Anders Edvard f. 1931.
4. Odd Enok f. 1933.

## DORRA-FAMILIEN

Denne familien hadde tilhold i Essand-distriktet fra 1917 til 1921. Lars Martin Larsen Dorra (1882-1918) og kona Kristine var begge trolig født i Sverige. Foreldrene til Lars Martin var Marie Stina (1844-1918) og Lars O. Dorra, og de flyttet også med til Tydal. Familien hadde hatt tilhold i Tolga før de kom hit. Både Lars Martin og mora Marie Stina er gravlagt i Tydal.

Lars Martin og Kristine hadde barna (ukjente f. år):

1. Maria.
2. Lars.
3. Nils Johan.

Enka Kristine, hennes 3 barn og svigerfaren Lars flyttet til Sverige i 1921 med i alt 250 rein.

## BULL-FAMILIEN

De skal ha kommet flyttende fra Overhalla til Essand-distriktet omkring midten av 1800-tallet, omtrent samtidig med Nordfjell-samene. Vi vet ikke hvor lenge de ble boende her, og vi har ingen kilder som forteller hvor de flyttet.

## BRANDTFJELL-FAMILIEN

(Se nedenfor under Pilråa og Essandheim)

## PILRÅA

(Andre navn: Fiskåa eller Fiskåvollen)

Fiskåa er navnet på ei elv som renner ut i østre del av Essandsjøen. Gammeldagen hadde i eldre tid seter i området, derav navnet Fiskåvollen. Setra lå litt nedenfor den nåværende bebyggelsen, og tuftene er nå neddemt. Det skal også ha bodd en eldre svensk same her ei tid. Han ble kalt Pilen, og han har trolig vært opphav til navnet Pilråa. Området ligger på grunn tilhørende Thomas Angells stiftelser, og hustomtene er ikke fradelt med særskilt bruksnummer.

Brandtfjell-samene kom til Sør-Trøndelag fra Namdals-distriktet, der et fjell heter Brandtfjellet. (Slektsnavnet har hatt ulike skrivemåter). Den første som kom het Lars Brandtfjell, og han hadde bl.a. tilhold ved Riasten.

*Nils og Anne Margrete*

Sønnen Nils Larsen Brandtfjell (1844-1925) ble g.m. Anne Margrete Torkildsdtr. Kant (1847-1922). Hennes far var Torkild Kristiansen Kant.

Nils og Anne Margrete skal ha hatt tilhold i Trollheimen og senere i Riastdistriktet og Hessdalsfjella, men de ble henvist til Essand da reintallet ble for stort i området ved Riasten. Reinen ble solgt som livdyr til Valdres, og de kjøpte i stedet 750 dyr fra Snåsa som de flyttet ned til Essand-distriktet. Nils satte opp ei hytte ved Pilråa i 1909, i tillegg til koia som sto der fra før.

Nils og Anne Margrete hadde barna:

1. Kristine (1877-1955), g.m. Tomas Bergstrøm (1871-1925), født i Wilhelmina i Sverige. De bodde på Gilså 47/22 i Stordalen, Meråker og fikk barna:
  - a. Tomas Nikolaus (1908-1926).
  - b. Nils (1910-1986), ugift. Han ble til daglig kalt Litj-Nils. Bosatt i Stordalen.
  - c. Sara f. 1913, bosatt i Stordalen. Hun fikk sønnen:  
Torkil f. 1945, g.m. Solfrid Aud Elisabeth Brændtrø f. 1948, fra Meråker. Bosatt i Meråker, men har tilhold i hytta i Skarpdalen om sommeren.
  - d. Laura Regine f. 1917, g.m. Oskar Rensberg f. 1914, fra Tännas i Sverige. Bosatt i Tännas.
2. Anders f. 1880, g.m. Brita Cecilie Mortensdtr. (Mortensås) (1890-1979). Hun var født i Tolga, men faren Morten Mortensen (1855-1937) bodde senere ved Riasten (nevnt under Fjellheim 121/1 og 3 i



Rørosboka, bind 3). Se nedenfor.

3. Lars (1883-1944), født i Børsa. Han ble g.m. Sigrd Regine Tomasdr. Bergstrøm, f. 1868 i Frostviken i Sverige. De hadde tilhold ved Essand fra ca. 1911, men bodde senere i Stordalen. Ekteskapet var barnløst, men brorsønnen til Lars, Martin Eliassen f. 1922 (se Essandheim), vokste opp hos dem.
4. Elias (1889-1960), g.m. Ida Sofie Nordljell (1895-1969), se Essandheim.

#### *Anders og Brita*

Eldste sønnen Anders og kona Brita ble boende i Pilråa. Av husdyr hadde de et par kyr og noen geiter. Det var ryddet en voll rundt husa som ga nok for til dyra vinteren over.

Deres barn:

1. Neila Matæus (1914-1943). Han druknet da han falt gjennom isen på Sandtjønna nord for Essandsjøen.
2. Elisabeth Marie f. 1917, g.m. Leinard Danielsen (1916-1988) fra Elgå. Bosatt på Geilo. Deres barn: Astrid f. 1948, skilt. Bosatt i Oslo.
3. Morten Olaf f. 1919, ugift. Bosatt i Valdres.
4. Laila Sigrid Anna f. 1921, g.m. Hans Kirkbakk f. 1917, fra Tolga. Bosatt på Tolga.
5. Anne Margrete (1923-1929). Hun gikk seg bort på fjellet, og levningene etter henne ble funnet av noen turister først i 1933.



*Brita Cecilie Mortensdr. Brandtfiell med dattera Elisabeth Marie i «komsa» og sønnen Neila Matæus. Lengst til høyre Britas søster Anna Mortensen.*

Anders fikk problemer med helsa, og det endte med at han og Brita ble skilt. Anders kom senere til gamleheimen i Meråker (1949-50), deretter bodde han på aldersheimen i Selbu til han døde.

#### *Brita og Anton*

I 1927 kom Anton Andreassen (1891-1979) til Pilråa og slo seg til hos Brita. Han var født i Storelvdal og hadde vært gift og bosatt i Meløy i Nordland før han kom hit. I ekteskapet hadde han to barn, som bodde hos mora i Meløy:

1. Evald f. 1917.
2. Toralv f. 1921.

I tillegg hadde Anton et barn bosatt hos mora i Rennebu.

Anton livnærte seg ved fiske, jakt og fangst. De bodde helst i koia, og hytta ble ofte benyttet som overnattingssted for turister.

Under 2. verdenskrig satt Anton en periode i tysk konsentrasjonsleir, fordi han hadde hjulpet flyktninger over til Sverige.

Høsten 1970 flyttet Brita og Anton frem til Stugudal, der de bodde i den gamle skolebygninga. Brita bodde på aldersheimen den siste tida hun levde.

Den gamle hytta i Pilråa er nå revet. I 1986 bygde Eilif Brandsfjell (se Asplund) ei ny hytte på vollen, og broren Teodor (se Gjethaugen) satte opp hytte her i 1990.

## ESSANDHEIM

Denne boplassen ligger på østsida av Essandsjøen, noen hundre meter vest for Pilråa. Stedet ligger på grunn tilhørende Thomas Angells stiftelser og er ikke skyldsatt med eget bruksnummer.

Den første vi kjenner til som bodde her, var Morten Jakobsen Nordfjell, se avsnittet om Nordfjellslekta. Han satte opp ei koie som fortsatt står.



*Ida Sofie Mortensdtr. og mannen Elias Nilsen Brandtfjell ved Essandheim. (ca. 1950)*

### *Ida og Elias*

Morten Jakobsens datter Ida Sofie Nordfjell (1895-1969) ble g.m. Elias Nilsen Brandtfjell (1889-1960), se Pilråa. De ble gift i 1922, og på denne tida arbeidet Elias som reingjeter for et tamreinlag i Valdres. På midten av 1920-tallet kom de tilbake til Tydal, og i 13 år bodde de på Åsvollen ved Moen. Deretter flyttet de til Essandheim. Elias kjøpte ei tømret stue av broren Lars og flyttet den hit fra Pilråa. Stua ble senere påbygd, og det ble også bygd et fjøs av jord og treverk, vedskjul, stabbur og sommerstue.

Essandheim ligger lunt til, og jordsmonnet er uvanlig godt til å ligge såpass høyt til fjells. Det ble dyrket opp ca. 5 dekar, og dette ga nok fôr til å fø ei ku og noen småfe. I tillegg hadde de rein, og i 1928-tellinga

er Elias notert med 94 dyr.

Ida og Elias fikk barna:

1. Martin Brandfjell, f. 1922 i Borgund i Sogn. Han vokste opp hos farbroren Lars i Stordalen og ble g.m. Laila Jåma (1921-1971) fra Limingen. Bosatt i Stordalen. Barn:
  - a. Lars Aage Brandsfjell f. 1958, g.m. Helen Blind f. 1961, fra Kiruna. Bosatt i Brekken.
  - b. Aslak Brandsfjell f. 1963. Bosatt i Stordalen.
2. Nils Bransfjell, f. 1924 i Borgund, g.m. Marie Larsdr. Stinnerbom f. 1929, se avsnittet om Stinnerbom-slekta. Bosatt i Stordalen. Deres barn:
  - a. Roger f. 1952, g.m. Brita Andersson f. 1946, fra Midtådal i Sverige. Familien var ei tid eiere av Rabben 176/27, som de solgte i 1985. De har fortsatt Tydal som bostedskommune og bor i Skarpdalen om sommeren og i Brekken om vinteren. Før ekteskapet fikk Brita sønnen: Mathias Aleksander Andersson f. 1970.  
Felles barn:
    1. Maja Stina f. 1977.
    2. Nils Aksel f. 1980.
  - b. Nora Marie f. 1955. Hun har i mange år arbeidet som lærer ved sameskolen i Snåsa. Med Bjørn Ketil Aspen f. 1951, se Stenbakken, har Nora Marie sønnen: Norbjørn f. 1973.
  - c. Lars f. 1956, s.b.m. Eva Karin Rønning f. 1961. Bosatt i Brekken. Se Vesleheimen, der barna er nevnt.
  - d. Idar f. 1960, s.b.m. Anne Kari Helene Rustad f. 1965, fra Røyrvik. Bosatt i Brekken.
  - e. Nils Tonny f. 1963, s.b.m. Unni Fjellheim f. 1968, fra Feragen. Bosatt i Brekken. Unni er datter av Martin Estensen (Unsgård)  
f. 1933, se Nyland.
3. Teodor Brandfjell f. 1926, g.m. Mette Setsaas f. 1944, se Gjethaugen.
4. Eilif Brandsfjell (1930-1989), g.m. Ragnhild Kløften f. 1932, se Asplund 177/47.
5. Sigmund Brandsfjell (1933-1990), g.m. Anne Karin Hugås f. 1944. Se nedenfor.

Som det fremgår av ovenstående, bruker de forskjellige familiene ulik skrivemåte for slektsnavnet.

Noen år etter at Elias døde, flyttet Ida frem til bygda og satte opp bolighus på Utsikten 177/44 i Østbygrenda.

### *Sigmund og Anne*

Yngste sønnen Sigmund og kona Anne overtok Essandheim etter Ida. De bodde her sommers tid en del år og tok i mot turister for overnatting. Husa og den gamle koia på stedet har også vært utleid til jegere og fiskere i perioder.

Se mer om familien under Rønningen 8, der barna er nevnt.

De fleste av etterkommerne til Ida og Elias har hatt tilknytning til reindriftsnæringa. Mange har egne hus i Skarpdalen og bor der om sommeren. I dette området er det kalvingsland og sommerbeite for reinen, og der har de også trøer for kalvmerking.